

Lionginas PAŽŪSIS
Gražina ROSINIENĖ
Uršulė ŽEMAITIENĖ

Anglų
E N G L I S H
kalbos
G R A M M A R
gramatika

Aštuntasis leidimas

MOKSLO IR ENCIKLOPEDIJŲ
LEIDYBOS CENTRAS
VILNIUS 2015

Turinys

Pratarmė 9

MORFOLOGIJA 11

KALBOS DALYS 11

Daiktavardis 11

Įvadinės žinios 11

Giminė 15

Skaičius 16

Linksnis 23

Artikelis 28

Įvadinės žinios 28

Artikelių vartojimas su skaičiuotiniais
daiktavardžiais 33

Artikelių vartojimas su neskaičiuotiniais
daiktavardžiais 48

Artikelių vartojimas apibendrinamajai reikšmei
žymėti 52

Artikelių vartojimas su daiktavardžiais, pavadinančiais
vienatinius daiktus ir sąvokas 56

Artikelių vartojimas su tikriniais daiktavardžiais 57

Artikelių vieta sakinyje 61

Būdvardis 63

Įvadinės žinios 63

Būdvardžių laipsniavimas 66

Būdvardžių vartojimas 69

Būdvardžių sudaiktavardėjimas 71

Skaitvardis 75

Kiekiniai skaitvardžiai 76

Kelintiniai skaitvardžiai 78

Skaitmeninis žymėjimas ir jo žodinė raiška 79

Įvardis 81

Įvadinės žinios 81
Asmeniniai įvardžiai 82
Savybiniai įvardžiai 88
Sangražiniai įvardžiai 90
Rodomieji įvardžiai 92
Klausiamieji įvardžiai 94
Santykiniai įvardžiai 96
Apibendrinamieji įvardžiai 100
Neigiamieji įvardžiai 105
Nežymimieji įvardžiai 107
Kiekybiniai įvardžiai 112
Atskiriamieji įvardžiai 117
Savitarpiniai įvardžiai 118

Veiksmazodis 119

Įvadinės žinios 119
Laikai 124
Paprastieji laikai 124
Esamasis laikas 124
Būtais laikas 133
Būsimasis laikas 138
Praeities būsimasis laikas 142
Tęstiniai laikai 143
Esamasis tęstinis laikas 143
Būtais tęstinis laikas 147
Būsimasis tęstinis laikas 149
Praeities būsimasis tęstinis laikas 151
Atliktiniai laikai 151
Esamasis atliktinis laikas 151
Būtais atliktinis laikas 155
Būsimasis atliktinis laikas 157
Atliktiniai tęstiniai laikai 158
Esamasis atliktinis tęstinis laikas 158
Būtais atliktinis tęstinis laikas 160
Būsimasis atliktinis tęstinis laikas 162
Laikų derinimas 163

Neveikiamoji rūšis	165
Nuosaka	168
Modaliniai veiksmažodžiai	175
Can	177
May	180
Must	183
Have to	185
Be to	186
Need	188
Ought to	190
Should	191
Shall	194
Will, Would	194
Dare	196
Neasmenuojamosios veiksmažodžio formos	197
Bendratis	197
<i>V</i> _{-ing} ir kitos dalyvinės formos (<i>V</i> _{III} ; <i>V</i> _{-ed})	206
<i>V</i> _{-ing} formos išplėstinės aplinkybės	214
<i>V</i> _{-ing} formos ir būtojo laiko dalyvio lyginimas	215
<i>V</i> _{-ing} formos ir bendraties lyginimas	216
Prieveiksmis	221
Įvadinės žinios	221
Išvestiniairieveiksmiai	222
Prieveiksmių laipsniai	224
Prieveiksmių vieta sakinyje	225
Prielinksnis	231
Jungtukas	245
Jaustukas	249
SINTAKSĖ	251
SAKINYS IR JO STRUKTŪRA	251
Vientisinis sakinys	251
Žodžių junginys ir sakinys	251
Sakinio dalys	252

Žodžių tvarka vientisiniame sakinyje	252
Sakinių klasifikacija	255
Neigiamieji sakiniai	256
Klausiamieji sakiniai	258
Liepiamieji sakiniai	263
Šaukiamieji sakiniai	265
It is/was ... tipo sakiniai	267
There is/are ... tipo sakiniai	267
Eliptiniai sakiniai	269
Pagrindinės sakinio dalys	270
Veiksny	270
Tarinys	272
Veiksno ir tarinio derinimas	275
Antrininkės sakinio dalys	281
Papildinys	281
Aplinkybės	285
Pažyminys	289
Priedėlis	290
Sudėtinis sakiny	291
Sujungiamieji sakiniai	291
Prijungiamieji sakiniai	292
Mišrieji sudėtiniai sakiniai	301
Įterptiniai sakiniai	301
Netiesioginė kalba	301
Skyryba	308
Žodžių kėlimas	313
Netaisyklingieji veiksmažodžiai	314
Literatūra	319

<i>Man labiau patinka šitas paltas negu anas, kurį anksčiau man rodei.</i>	<i>I like this coat better than the one you showed me before.</i>
<i>Šitos kelnės ne tokios ankštos kaip kitos.</i>	<i>The trousers aren't as tight as the other ones.</i>
<i>Štai keletas knygų apie meną. Kurios tau reikalingos?</i>	<i>Here are some books on art. Which ones do you want?</i>

Įvardis **one** negali pakeisti neskaičiuotinių daiktavardžių, pastarieji tiesiog praleidžiami, pvz.:

<i>Kokio vyno jūs norėtumėt?</i> <i>Raudonojo ar baltojo?</i>	<i>Which wine would you like? The red or the white?</i>
--	---

Skaičiuotiniai daiktavardžiai taip pat praleidžiami, bet jų negalima praleisti po nežymimojo artikelio **a(n)**. Todėl šiuo atveju, jei nenorima ar netinka skaičiuotinių daiktavardžių kartoti, būtina juos pakeisti įvardžiu **one**, pvz.:

<i>I broke the coffee-pot, so we have to buy another (one).</i>	<i>Aš sudaužiau kavinuką, tad reikia pirkti kitą.</i>
<i>This car is bigger than my last (one).</i>	<i>Šitas automobilis didesnis už tą, kurį anksčiau turėjau.</i>
<i>Gali imti šitą žodyną, aš turiu naują.</i>	<i>You may take this dictionary, I have a new one.</i>
<i>Man nereikia šito raudono pieštuko. Man reikia juodo.</i>	<i>I don't want this red pencil. I want a black one.</i>

One dar gali būti vartojamas kaip nežymimasis asmeninis įvardis (žr. p. 87).

Kiekybiniai įvardžiai

Kiekybiniai įvardžiai skirstomi į daugybinius ir mažybinius. Daugybiniai ir mažybiniai įvardžiai nurodo priešingus kiekybinius daiktų ir asmenų santykius su visuma, t. y. didelio kiekio priešybę nedideliame, ir atvirkščiai – nedidelio priešybę dideliame kiekiui.

1. Daugybiniai įvardžiai **many**, **much** (**more**, **most**) nurodo neapibrėžtai didelį skaičių ar kiekį.

Many „daug, daugelis, daug kas“ vartojamas nusakant skaičiuojamus daiktus ar asmenis, o **much** „daug, didelė dalis“ – nusakant neskaičiuojamus daiktus ar skaičiuojamo daikto dalį, pvz.:

<i>Ar daug automobilių matėte kelyje?</i>	<i>Did you see many cars on the road?</i>
---	--

<i>Ar jiems reikia daug maisto?</i>	<i>Do they need much food?</i>
<i>Ar daug žmonių lanko susirinkimus?</i>	<i>Do many people attend the meetings?</i>
<i>Ar pas jus daug sniego žiemą?</i>	<i>Do you have much snow in winter?</i>
<i>Mes nepirkom daug daiktų.</i>	<i>We didn't buy many things.</i>
<i>Jie nevalgo daug sviesto.</i>	<i>They don't eat much butter.</i>
<i>Aš turiu daug darbo.</i>	<i>I've got much (work) to do.</i>

Kaip matyti iš pavyzdžių, **many** ir **much** dažniausiai vartojami klausiamuosiuose ir neigiamuosiuose sakiniuose. Teigiamuosiuose sakiniuose jie pasitaiko retai. Vietoj jų čia vartojami žodžių junginiai **a lot of / lots of** (su skaičiuotiniais ir neskaičiuotiniais daiktavardžiais, ypač šnekamojoje kalboje), **plenty of** (su skaičiuotiniais ir neskaičiuotiniais daiktavardžiais), **a large number of** (su skaičiuotiniais daiktavardžiais), **a good / great deal of** (su neskaičiuotiniais daiktavardžiais) ir kt., pvz.:

<i>Jis turi daug draugų.</i>	<i>He has a lot of friends.</i>
<i>Ji išleidžia daug pinigų drabužiams.</i>	<i>She spends a lot of money on clothes.</i>
<i>Tai dalykas, kuris daugeliui žmonių kelia nerimą.</i>	<i>This is a subject that worries a lot of people.</i>
<i>You gave me a lot of help.</i>	<i>Tu man labai padėjai.</i>
<i>A large number of people disagreed.</i>	<i>Daugelis žmonių nesutiko.</i>
<i>There was a great deal of concern about energy shortages.</i>	<i>Didelį nerimą kėlė energijos trūkumai.</i>

Teigiamuosiuose sakiniuose **many** ir **much** laisvai vartojami tik tuomet, kai jie eina veiksniu ar nusakomi laipsnio prievaisiais (**very, so, too, how, as**), pvz.:

<i>Many think that the situation will improve.</i>	<i>Daugelis galvoja, kad padėtis pagerės.</i>
<i>Many of us were late.</i>	<i>Daug kas iš mūsų pavėlavo.</i>
<i>Much remains to be done.</i>	<i>Daug dar reikės padaryti.</i>
<i>Much of what you say is true.</i>	<i>Didelė dalis to, ką tu sakai, yra tiesa.</i>
<i>He tried to influence as many people as he could.</i>	<i>Jis stengėsi paveikti kuo daugiau žmonių.</i>
<i>There is much hope that they are still alive.</i>	<i>Yra daug vilties, kad jie tebėra gyvi.</i>

Tiesa, literatūrinėje kalboje po **many** kartais vartojamas nežymimasis artikkelis ir skaičiuotinių daiktavardžių vienaskaita, pvz.:

<i>I've been here many a time.</i>	<i>Aš esu čia buvęs daug kartų.</i>
<i>I've spent many a moonlit night here.</i>	<i>Aš esu čia praleidęs daug mėnesėtų naktų.</i>

Abu įvardžiai – **many** ir **much** turi tas pačias aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnio formas: **many** / **much** – **more** – **most**.

More reiškia didesnę ar papildomą skaičių ar kiekį, pvz.:

<i>Aš turiu daugiau už tave draugų / pinigų / patirties.</i>	<i>I have more friends / money / experience than you.</i>
<i>Didesnę laiko dalį jis praleidžia lovoje.</i>	<i>He spends more of his time in bed.</i>
<i>I have to write two more letters this morning.</i>	<i>Šį rytą man reikia parašyti dar du laiškus.</i>
<i>More tea?</i>	<i>Gal dar arbatos?</i>
<i>A lot of houses are being built, but many more are needed.</i>	<i>Daug namų statoma, bet dar daug ir reikia.</i>
<i>Give me a bit more of that cake.</i>	<i>Duok man dar truputį to pyrago.</i>

Most reiškia didžiausią skaičių, kiekį ar dalį, pvz.:

<i>Which of you has made (the) most mistakes?</i>	<i>Kuris iš jūsų padarėte daugiausia klaidų?</i>
<i>The storm did most damage to the houses near the sea.</i>	<i>Daugiausia žalos audra padarė netoli jūros esantiems namams.</i>
<i>He visited most (of the) countries in Europe.</i>	<i>Jis aplankė daugumą Europos šalių.</i>
<i>She was ill most of the summer.</i>	<i>Ji prasarigo beveik visą vasarą.</i>

2. Mažybiniai įvardžiai **few** ir **little** reiškia nedidelį skaičių ar kiekį. **Few** vartojamas nusakant skaičiuojamus daiktus ar asmenis, o **little** – nusakant neskaičiuojamus daiktus ar skaičiuojamo daikto dalį.

Eidami su nežymimuoju artikkeliu **a**, jie reiškia „nedaug (teigiama prasme)“, t. y. „nedaug, bet pakankamai“, pvz.:

<i>Aš nupirkau keletą apelsinų.</i>	<i>I bought a few oranges.</i>
<i>Aš nupirkau truputį kavos.</i>	<i>I bought a little coffee.</i>
<i>Ar galiu pasiskolinti kelis dolerius?</i>	<i>May I borrow a few dollars?</i>

<i>Ar galiu pasiskolinti truputį pinigų?</i>	<i>May I borrow a little money?</i>
<i>Aš turiu kelis kiaušinius ir truputį pieno.</i>	<i>I have a few eggs and a little milk.</i>
Eidami be artikelio, few ir little reiškia „nedaug (neigiama prasme)“, t. y. „nedaug ir nepakankamai; mažai“, pvz.:	
<i>Jis turi nedaug draugų. Jis jaučiasi labai vienišas.</i>	<i>He has few friends. He is very lonely.</i>
<i>Jis turi nedaug laiko. Bijo, kad pavėluos.</i>	<i>He has little time. He's afraid he'll be late.</i>
<i>I have very few chocolates left.</i>	<i>Man liko labai mažai šokoladinių saldainių.</i>
<i>I have very little money left.</i>	<i>Man liko labai mažai pinigų.</i>
<i>A few students passed the examination.</i>	<i>Keli studentai išlaikė egzaminą.</i>
<i>Few students passed the examination.</i>	<i>Mažai studentų išlaikė egzaminą.</i>
<i>Mūsų sode yra keletas gėlių.</i>	<i>There are a few flowers in our garden.</i>
<i>Mūsų sode mažai gėlių.</i>	<i>There are few flowers in our garden.</i>
<i>Neskubėk. Mes dar turime truputį laiko iki traukinio išvykimo.</i>	<i>Don't hurry. We've a little time before the train leaves.</i>
<i>Paskubėk. Mums liko mažai laiko.</i>	<i>Hurry up. We've little time left.</i>
<i>Ji šiek tiek kalba angliškai.</i>	<i>She speaks a little English.</i>
<i>Jis mažai moka angliškai.</i>	<i>He knows little English.</i>

Neigiama prasme vartojami įvardžiai **few** ir **little** turi tokias aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnio formas: **few** – **fewer** – **fewest** ir **little** – **less** – **least**, pvz.:

<i>Mažai žmonių išgyvena iki 100, o dar mažiau – iki 110 metų.</i>	<i>Few people live to be 100 and fewer still live to be 110.</i>
<i>Aš turiu mažai laiko skaityti ir dar mažiau žiūrėti televiziją.</i>	<i>I have very little time for reading and less for watching television.</i>
<i>Dabar jie perka mažiau alaus ir mažiau cigarečių.</i>	<i>They buy less beer and fewer cigarettes now.</i>
<i>Kuris iš jūsų padarėte mažiausiai klaidų?</i>	<i>Which of you made the fewest mistakes?</i>
<i>Jis iš visų mūsų turi mažiausiai pinigų.</i>	<i>He has least money of us all.</i>

Kaip ir daugybiniai įvardžiai, mažybiniai *few* ir *little* gali būti vartojami ir daiktavardiškai, pvz.:

<i>Only a few of the children can read.</i>	<i>Tik keli iš šių vaikų moka skaityti.</i>
<i>Give me a little of that wine.</i>	<i>Duok man truputį to vyno.</i>
<i>„I know lots of anecdotes“, and I told him a few.</i>	<i>„Žinau daug anekdotų“, ir aš jam papasakojau keletą.</i>
<i>His paprašė pinigų, ir aš jam truputį daviau.</i>	<i>He asked for money and I gave him a little.</i>
<i>Pavargo nedaug vaikų.</i>	<i>Few of the children are tired.</i>
<i>Iš jo kalbos mažai ką supratau.</i>	<i>I understood little of his speech.</i>
<i>Daug kas iš mūsų bandė, bet labai mažai kam pavyko.</i>	<i>Many of us tried but very few succeeded.</i>
<i>Ji mažai (ką) valgė.</i>	<i>She ate little.</i>

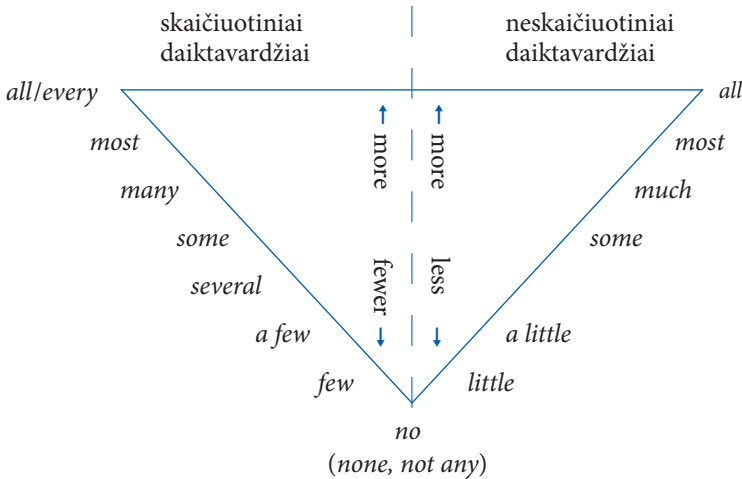
3. Įvardis *several* „keli, keletas“ (daugiau negu nurodo įvardis *a few*, bet mažiau negu *many*) yra siejamas tik su skaičiuotinių daiktavardžių daugiskaita. Jis vartojamas būdvardiškai ir daiktavardiškai, pvz.:

<i>He returned home several hours later.</i>	<i>Jis sugrįžo namo keliomis valandomis vėliau.</i>
<i>Šią knygą aš perskaičiau keletą kartų.</i>	<i>I've read this book several times.</i>
<i>He burned several of the letters.</i>	<i>Keletą (iš) tų laiškų jis sudegino.</i>
<i>Keli iš mūsų yra vedę ir turi vaikų.</i>	<i>Several of us are married and have children.</i>

4. Įvardis *enough* „pakankamai, užtektinai“ yra siejamas su skaičiuotinių daiktavardžių daugiskaita ir neskaičiuotiniais daiktavardžiais. Jis vartojamas būdvardiškai (prieš daiktavardį arba po jo) ir daiktavardiškai, pvz.:

<i>Ar turite pakankamai knygų / maisto?</i>	<i>Have you got</i> { <i>enough books / food?</i> <i>books / food enough?</i>
<i>Aš turiu pakankamai pinigų, kad nusipirkčiau automobilį.</i>	<i>I have enough money / money enough to buy a car.</i>
<i>Jam trūksta vietos.</i>	<i>He hasn't enough room.</i>
<i>Have you had enough of this TV programme yet?</i>	<i>Ar tu dar (užtektinai) neprisižiūrėjai šitos TV programos?</i>
<i>I have enough to do.</i>	<i>Aš turiu pakankamai darbo.</i>

5. Kiekybę nusakančius anglų kalbos įvardžius galima schematiškai pa-vaizduoti apverstos piramidės pavidalu – pradedant apibendrinamaisiais įvardžiais viršuje ir baigiant neigiamaisiais įvardžiais apačioje (any joje nepateikiamas, nes pagal savo vartojimą neigiamuosiuose ir klausiamuosiuose sakinuose jis čia netinka):

Atskiriamieji įvardžiai

Atskiriamieji įvardžiai nurodo tiksliai neapibrėžtus, bet nuo kitų atskirtus daiktus ar asmenis.

1. Įvardis **other** „kitas“ vartojamas būdvardiškai ir daiktavardiškai. Pastaruoju atveju jis gali turėti daugiskaitą (**others**) ir savybinio linksnio formas (**other's, others'**). Jei šis įvardis nurodo tam tikrus daiktus ar asmenis iš apibrėžto kiekio, jis vartojamas su žymimuoju artikliu **the**, pvz.:

<i>Aš buvau užsiėmęs kitais dalykais.</i>	<i>I was busy with other things.</i>
<i>Ar (tu) nori žinoti, ką kiti žmonės apie tave galvoja?</i>	<i>Do you want to know what other people think of you?</i>
<i>Džonas ir keli kiti berniukai išėjo slidinėti.</i>	<i>John and some other boys went skiing.</i>
<i>Others may laugh, but I think she is sweet.</i>	<i>Kiti gali juoktis, bet man ji atrodo patraukli.</i>
<i>Paštas yra kitoje gatvės pusėje.</i>	<i>The post office is on the other side of the street.</i>

<i>Duok man kitą pirštinę.</i>	<i>Give me the other glove.</i>
<i>Where are the other girls?</i>	<i>Kur (yra) kitos mergaitės?</i>
<i>One of his daughters is married to a teacher. The other's husband is a doctor.</i>	<i>Viena jo duktė ištekėjusi už mokytojo. Kitos vyras yra gydytojas.</i>
<i>I shall wait until the others come back.</i>	<i>Aš palauksiu, kol kiti pareis.</i>

2. Įvardis **another** reiškia „dar vienas, kitas, kitoks, koks nors kitas, bet kuris kitas“ ir gali būti vartojamas būdvardiškai ir daiktavardiškai, pvz.:

<i>Gal išgersite dar puodelį arbatos?</i>	<i>Will you have another cup of tea?</i>
<i>He's written another novel.</i>	<i>Jis parašė dar vieną romaną.</i>
<i>I waited another week.</i>	<i>Aš palaukiau dar (vieną) savaitę.</i>
<i>Is it a crime to love a person of another race?</i>	<i>Argi nusikaltimas mylėti kitos rasės žmogų?</i>
<i>We can do that another time.</i>	<i>Mes tai galim padaryti kitą kartą / bet kuriuo kitu metu.</i>
<i>I don't like this hat; please show me another (one).</i>	<i>Man nepatinka ši skrybėlė, prašom parodyti kokią nors kitą.</i>
<i>They went from one shop to another.</i>	<i>Jie / Jos ėjo iš vienos parduotuvės į kitą.</i>

Savitarpiniai įvardžiai

Įvardžių junginiai **each other** ir **one another** nurodo, kad veiksmas atliekamas drauge, savitarpyje (plg. lietuvių *vienas kito*, *vienas kitam*, *vienas kitą* ir t. t.). Jie eina papildiniais, vartojami su prielinksniais, gali turėti savybinio linksnio formą, bet nebūna veiksniai.

Each other paprastai nurodo dviejų asmenų (kartais daiktų) savitarpio santykius, pvz.:

<i>Mano tėvai myli vienas kitą.</i>	<i>My parents love each other.</i>
<i>Jie bijo vienas kito.</i>	<i>They are afraid of each other.</i>
<i>Mes galim vienas kitam padėti.</i>	<i>We can help each other.</i>
<i>Studentai skolinosi vienas kito užrašus.</i>	<i>The students borrowed each other's notes.</i>
<i>Linda ir Tomas susižvalgė.</i>	<i>Linda and Tom looked at each other.</i>

One another paprastai nurodo daugiau kaip dviejų asmenų (kartais daiktų) savitarpio santykius, pvz.:

<i>Visi keturi vaikai labai myli vienas kitą.</i>	<i>All the four children are very fond of one another.</i>
<i>Mes turim vienas kitam padėti.</i>	<i>We must help one another.</i>
<i>Jie nesikalba vienas su kitu.</i>	<i>They don't speak to one another.</i>
<i>Jie nuolat susitinka vienas kito namuose.</i>	<i>They meet regularly in one another's homes.</i>
<i>Visas knygas jis sukrovė vieną ant kitos.</i>	<i>He put all the books on top of one another.</i>

Kartais tarp šių dviejų įvardžių nedaroma jokio skirtumo, pvz.:

<i>Tomas ir Linda vienas kitam patinka.</i>	<i>Tom and Linda like</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \textit{each other.} \\ \textit{one another.} \end{array} \right.$
---	---------------------------	--

VEIKSMAŽODIS (THE VERB)

Įvadinės žinios

1. Anglų kalboje yra dvi pagrindinės veiksmažodžių klasės: savarankiški ir pagalbiniai. Savarankiški veiksmažodžiai turi leksinę reikšmę, t. y. nurodo veiksmą ar būseną, pvz.: *He works well* „Jis gerai dirba“; *He is at home* „Jis yra namie“. Pagalbiniai veiksmažodžiai turi gramatinę reikšmę, t. y. jie atlieka gramatinę funkciją; jungdamiesi su savarankiškais veiksmažodžiais, jie padeda sudaryti veikiančios ir neveikiančios rūšies laikus, klausimus, tariamosios nuosakos formas ir t. t. Jie yra dviejų rūšių: grynieji pagalbiniai ir modaliniai. Pirmieji – **be, have, do** – leksinės reikšmės neturi ir atlieka tik gramatinę funkciją. Antrieji atlieka gramatinę funkciją ir turi tam tikrą leksinę-modalinę* reikšmę, t. y. reiškia privalumą, būtinumą, sugebėjimą, galimybę, norą ir t. t. atlikti tam tikrą veiksmą. Anglų kalbos modaliniai veiksma-

* Modaliniai veiksmažodžiai, modaliniai žodžiai ir dalelytės rodo leksinį, intonaciją – fonetinį, o nuosakos – gramatinį modalumą. Modalumas – tai kalbančiojo požiūris į kalbamąjį dalyką ir kalbos turinio santykis su tikrove. „Kalbamasis dalykas gali būti pateikiamas ir [...] suvokiamas kaip tikroviškas ir netikroviškas, kaip galimas, tikimas, pageidaujamas ir pan. Apie kalbamąjį dalyką gali būti sakoma džiaugsmingai, apgailstaujant, abejojant, pašiepimai ir kt.“ (Gai venis K., Keinys S. Kalbotyros terminų žodynas. V., 1990, p. 125–126).